

Auteursrechtelijke aspecten van het project *openmargin

(Marcel de Zwaan | Bremer & DeZwaan | www.bremerdezwaan.nl)

In dit memo worden kernachtig de werkwijze en de relevante auteursrechtelijke implicaties van het digitale pioniersproject *openmargin besproken en worden wenken gegeven waarmee inbreuk op het auteursrecht op het e-book of op de annotaties van anderen zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Werkwijze

1. *openmargin is een downloadbare iPad applicatie voor e-book gebruikers. De applicatie ontgrendelt de bestaande annotaties bij de betreffende titel.

*openmargin maakt het ook mogelijk om zelf te annoteren. Bij het opnieuw openen van de e-book titel verschijnt ook de nieuwe eigen annotatie.

Op de website van *openmargin zal de gebruiker een 'persoonlijke boekenkast' opbouwen met de titels die hij heeft aangeschaft, de annotaties en korte passages/fragmenten waar de annotaties betrekking op hebben.

Andere gebruikers kunnen commentaar geven op de annotaties en je kunt klikken op hun gebruikersnaam en aldus in hun boekenkast kijken (met titels, annotaties en fragmenten). Je kunt je boekenkast ook delen; vriendengroepen.

De gemeenschappelijkheid die wordt beoogd door de uitwisseling, overdenking en becommentariëring zal kunnen leiden tot 'nieuwe vormen van tekst waarbij de band tussen de oorspronkelijke passages en hun context is verruimd of zelfs losgelaten en vervangen door nieuwe verbindingen die geconstrueerd zijn door de annotaties en de dialoog tussen de gebruikers in de '*openmargin'.

*openmargin heeft een zoekfunctie; zowel annotaties als fragmentenresultaat worden weergegeven in een lijst zoals bij Google (eerste deel/tekstfragment).

Desgewenst maakt *openmargin een elektronische kopie van een passage ten behoeve van een latere annotatie. De passage wordt opgeslagen op de server van *openmargin en is alleen voor de betreffende gebruiker toegankelijk.

Auteursrechtelijke aspecten

2. De hier beschreven werkwijze omvat gedragingen die in beginsel zijn voorbehouden aan de auteursrechthebbende(n) op de tekst van het boek en op de annotatie(s).

Toestemming

3. De auteursrechtelijke implicaties van het (her)gebruik van de annotaties kunnen vermoedelijk het meest eenvoudig categorisch worden vermeden door aan annotatoren/gebruikers toestemming te vragen, cq het verlenen van een Creative Commons(-achtige) licentie te verlangen. Voor de speciaal aan te zoeken annotatoren (de

bekende persoonlijkheden) zal in de met hen te maken afspraak over het schrijven van de annotaties ook het toegestane gebruik moeten worden vastgelegd.

4. Wanneer de annotatoren door middel van het geven van toestemming de auteursrechtelijke belemmeringen voor het gebruik van hun teksten in het kader van *openmargin hebben weggenomen, resteert nog de noodzaak om de rechten op het e-book zelf te respecteren.
5. Wanneer de aanbieders van *openmargin er in slagen om toestemming te verkrijgen voor het beschikbaar maken van een titel voor *openmargin, doen zij er goed aan om van de uitgever van het e-book ook een expliciete vrijwaring te verkrijgen, zodat *openmargin niet gedupeerd wordt door een auteur die meent dat zijn uitgever dit nooit had mogen toestaan.

Zonder toestemming

6. Wanneer het niet mogelijk is om ook van elke rechthebbende op de e-book titels toestemming te verkrijgen voor de *openmargin activiteiten, dient men zorgvuldig na te gaan welke gebruiksmogelijkheden ook zonder toestemming kunnen worden benut.
7. De annotator/gebruiker moet daartoe allereerst opletten of de uitgever/wederverkoper voorwaarden en restricties aan de koper/gebruiker oplegt. De *openmargin handelingen kunnen immers, afhankelijk van de gebruiksvoorwaarden, niet verenigbaar zijn met de gebruiksbeperkingen die de uitgever van het e-book aan zijn lezers-gebruikers oplegt.
8. Het gebruik van fragmenten op de website is mogelijk ook zonder toestemming van de rechthebbende toegestaan op grond van een tweetal wettelijke beperkingen, te weten het citaatrecht (artikel 15a Aw) en de de-minimis exceptie (artikel 18a Aw).
9. In een voetnoot bij de fragmenten moeten steeds de auteur en de bron van het fragment vermeld worden. Voorts vereist de toepasselijkheid van de de-minimis exceptie dat het gebruikte fragment een minimaal deel (zeer ondergeschikt) is van het geheel dat bestaat uit de annotatie en het aangehaalde fragment. Voor de toepasselijkheid van het citaatrecht, mogen de fragmenten echter gerust wat langer zijn en bij bijvoorbeeld een gedicht kan de toelaatbare omvang zelfs het hele gedicht betreffen. De omvang van het citaat moet *proportioneel* zijn ten opzichte van de annotatie; wanneer het citaat even lang is als de annotatie, of zelfs langer, dan zal niet aan die eis worden voldaan; het citaat moet *ondergeschikt* zijn aan de annotatie, aan het eigen betoog van de annotator.
10. Inhoudelijk is vereist dat het citaat functioneel is; het fragment dat wordt aangehaald dient ter verduidelijking en toelichting op wat de annotator betoogt. Aldus is logisch dat de beoordeling van *functionaliteit* en *proportionaliteit* ook een zekere onderlinge samenhang hebben. Het citaat moet immers enerzijds ten minste zo lang zijn als noodzakelijk is om de bedoeling van de annotator duidelijk te maken (functioneel) en anderzijds moet de omvang van het citaat in een redelijke verhouding staan tot de lengte van de annotatie; het citaat moet ondergeschikt en dienend zijn.

11. De annotator moet zich onthouden van ingrepen die de becommentarieerde tekst ernstig afbreken en/of verdraaien. Let wel; er is natuurlijk wel de ruimte voor een citaat ter illustratie van een ernstig afbrekende mededeling over de geciteerde tekst, maar de geciteerde tekst zelf mag niet worden verhaspelt.

12. Wanneer het de bedoeling is om de oorspronkelijke citaten, cq fragmenten uit hun context te halen en als het ware als bouwstenen van een nieuw werk te gebruiken in samenhang met de annotaties, dan verliest het gebruik van die fragmenten het karakter van een citaat en is in beginsel de toestemming van de rechthebbende(n) op de samenstellende delen (de fragmenten en annotaties) noodzakelijk.